TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

Sem fengsel 3. mars 2026

Innholdsfortegnelse

1. Innledning 3
1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen 3
1.2. Gjennomføring av tilsynet 3
2. Tilsynsrådets vurderinger 4
2.2. Om Sem fengsel og innsattbefolkningen 4
2.2.1. Barn og unge i fengselet 4
2.2.2. Innsatte med forvaringsdom 4
2.2.3. Minoritetsgrupper 5
2.2.4. Bygningsmessige forhold 5
2.2.5. Samhandling mellom innsatte og ansatte 6
2.3. Bruk av tolk 6
2.4. Tid utenfor cellene 7
2.5. Sysselsettings- og aktivitetstilbud 8
2.6. Utelukkelse, isolasjon og kontrolltiltak 8
2.7. Selvdrapsrisiko og selvdrap 10
2.8. Tilgang til helsetjenester 10
2.9. Kontakt med familie og venner 11
2.10. Tilbakeføringsarbeid 12
3. Tilsynsrådets anbefalinger 13
4. Tilbakemelding og oppfølging 15

1. Innledning

1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale rådsmedlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgaven som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortrolig med Tilsynsrådet og sekretariatet. [1]

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføreringen av straff utenfor fengsel. [2]

Det skal skrives en tilsynsrapport etter hvert tilsyn. [3]

1.2. Gjennomføring av tilsynet

Tirsdag 3. mars 2026 var Tilsynsrådet på tilsyn i Sem fengsel fra kl. 09:00 til 14:00.

Følgende personer deltok fra Tilsynsrådet:

- Verna Rege Nilssen (leder)
- Alexandra Brown Østensen (lokalt rådsmedlem)
- Adrian Leander Skagen (sekretariatet)

Sem fengsel ble varslet om tilsynsbesøket i brev av 5. januar 2026. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant og etterkant av tilsynet.

Rapporten bygger i hovedsak på informasjon fra fengselsledelsen, samtaler med ansatte og innsatte, egne observasjoner og mottatt dokumentasjon.

Fengselet bistod velvillig under gjennomføringen av besøket.

Endelig tilsynsrapport ble sendt til Sem fengsel 5. november 2026.

[1] Straffegjennomføringsloven § 9 a.
[2] Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.
[3] Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 7.

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.2. Om Sem fengsel og innsattbefolkningen

Sem fengsel er et høysikkerhetsfengsel for menn med plass til 62 innsatte. Ved tilsynstidspunktet hadde Sem fengsel 52 innsatte. Ni av disse var domfelte, mens de øvrige 43 satt i varetekt. De innsatte i Sem er fordelt på fire avdelinger.

Avdeling	Type avdeling	Plasser
A1	Mottak	13
A2	Begrenset fellesskap	13
B1	Fellesskap	16
B2	Fellesskap	19/20

Mottaksavdelingen har ingen fellesrom, og maten blir servert inne på cellene. Avdeling A2 har heller ingen fellesrom eller fellesområde, og heller ingen sysselsetting. Innsatte ved avdelingen kan delta på aktiviteter, blant annet skole. Fellesskapsavdelingene har sysselsetting og tilgang til alle aktivitetene som tilbys i fengselet.

Fengselet påpekte at det kunne være vanskelig å sysselsette alle på fellesskapsavdelingene.

2.2.1. Barn og unge i fengselet

Fengselet hadde ingen innsatte under 18 år i 2025. I alderskategorien 18-24 år hadde fengselet 48 nyinnsettelser i 2025. Alle innsatte mellom 18 og 24 år var varetektsfengslet. Fengselet har ingen ansatte tilegnet rollen som ungdomsansvarlig, og har verken ungdomsteam eller aktiviseringsteam. Det tilbys heller ingen aktiviteter spesielt rettet mot de unge innsatte. Fengselet har en ungdomskontakt, og bruker ellers betjenter og administrasjonsansatte til å følge opp de unge innsatte.

Sem fengsel informerte om at de opplevde mye rus og vold blant de unge i fengselet. Tilsynsrådet er kritiske til at fengselet ikke har en egen ungdomsansvarlig, og understreker at unge innsatte har et større behov for tett oppfølging.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- arbeider for å få på plass et ungdomsteam eller en ungdomsansvarlig for innsatte mellom 18 og 24 år.
- forbedrer oppfølgingen av unge innsatte.

2.2.2. Innsatte med forvaringsdom

På tilsynstidspunktet hadde Sem fengsel én innsatt som var dømt til forvaring. Fengselet oppga selv at de ikke kunne tilby et særskilt opplegg for forvaringsdømte. Tilsynsrådet mener det er bekymringsfullt at forvaringsdømte soner på vanlig fengselsplass. Formålet med forvaringsstraffen er å gi den forvaringsdømte tiltak som muliggjør endring av den adferden som begrunnet forvaringsdommen.[4]

[4] Forskrift om gjennomføring av særreaksjonen forvaring §§ 2 og 6.

Tilsynsrådet er bekymret for at ventetid på forvaringsplass kan skape en unødvendig lang straffegjennomføring for den forvaringsdømte. Vi viser ellers til Sivilombudets kritikk av at forvaringsdømte ikke får det straffegjennomføringstilbudet de har krav på.[5]

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- arbeider for en rask overføring av forvaringsdømte til fengsler med forvaringsplasser.

2.2.3. Minoritetsgrupper

Tilsynsrådet er kjent med at Sem fengsel har hatt innsatte med juridisk kvinnelig kjønn. I Kriminalomsorgsdirektoratets retningslinjer for transpersoner uttales det at «Ansatte i kriminalomsorgen skal ha kunnskap om transpersoner og hvilke utfordringer som kan oppstå i en fengselssituasjon. Fengselsleder skal påse at de tilsatte har tilstrekkelig kunnskap om transpersoner og en best mulig tilrettelegging for deres fengselsopphold. Videre skal fengselsleder sikre at tilsatte fremmer respekt og forståelse for mangfold».[6]

Fengselet informerte om at en betjent, på eget initiativ, tok aktuelt kurs for å tilegne seg kunnskap om transpersoner. Tilsynsrådet er positive til et slikt initiativ.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- tilrettelegger for at flere fengselsbetjenter kan ta kurs for å opparbeide seg kunnskap om ulike minoritetsgrupper som kan bli innsatt i fengselet.

2.2.4. Bygningsmessige forhold

Under tilsynet erfarte Tilsynsrådet at gulvet på de innsattes felles kjøkken var skittent. Et kjøkken med tilfredsstillende hygienisk standard, vil kunne stimulere til matlaging, alene eller i fellesskap. Dette vil for mange være viktig for trivselen.

Luftegården tilknyttet avdeling A er stor, men av grå betong. Det var ikke tilrettelagt for fysiske aktiviteter i luftegården, utover det som er mulig å få til ved bruk av bord og sitteplasser. I luftegården tilknyttet avdeling A og stråleluften[7] lå det sigarettsneiper og annet søppel.

Kriminalomsorgsdirektoratet har uttalt at «[d]et er stor forskjell på å ha utendørsaktiviteter, som lufting, ballspill, trening med mer i et område der det er grønt, utsikt, åpent og av en viss størrelse, kontra i et område som er innesperret med mur/gjerde og du kun ser himmelen». De uttalte også at «større område, der sanseinntrykk blir stimulert og der forskjellige aktiviteter er mulig, vil bidra til bedre psykisk og fysisk helse, som igjen vil bidra i rehabiliteringen av domfelte».[8]

Tilsynsrådet påpeker at Sem fengsel skal sikre «de innsatte tilfredsstillende forhold»[9], og vurderer at dagens luftegårder i Sem fengsel er utilstrekkelige.

---

[5] SOM-2023-4092.
[6] Kriminalomsorgsdirektoratet 02.11.18. *Retningslinjer for transpersoner i varetekt eller under straffegjennomføring, punkt 9.*
[7] Små lufteområder for innsatte som ikke kan være i fellesskap med andre.
[8] Kriminalomsorgsdirektoratet & Statsbygg, 2024, Fremtidig fengselskapasitet, s. 37.
[9] Straffegjennomføringsloven § 2 første ledd.

Flere av cellene i Sem fengsel er registrert som flermannsrom, altså permanente dobbeltceller.[10] Ved Tilsynstidspunktet var det ingen innsatte som delte celle. Tilsynsrådet er likevel kritiske til at innsatte kan bli tvunget til å dele celle med en annen innsatt.

Tilsynsrådet anser bruken av dobbeltceller som problematisk på flere ulike måter, blant annet ivaretagelse av personvern og hygiene, økt stress og konfliktnivå, og maktforhold mellom innsatte. Tilsynsrådet viser til retten til privatliv, jf. EMK artikkel 8 første ledd, og til Sivilombudets sak om dublering og bruk av flermannsceller.[11] Her omtales retten til privatliv som et grunnleggende hensyn, fordi fengselscellen for langtidsinnsatte i større grad fungerer som et hjem. Tilsynsrådet mener at uttalelsen også har relevans for bruk av dobbeltcelle for innsatte i Sem fengsel.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sikrer at renholdet i fengselet er tilfredsstillende.
- tilrettelegger for fysiske aktiviteter og sanseinntrykk i luftegårdene.
- ikke benytter dobbeltceller.

2.2.5. Samhandling mellom innsatte og ansatte

Sem fengsels kontaktutvalg består av en innsattrepresentant fra avdeling A og en fra avdeling B. Tilsynsrådet stiller spørsmålstegn ved om fengselets innsatte er godt nok representert når bare to av fire avdelinger er representert i kontaktutvalget.

Kontaktutvalget gjennomfører møter med avdelingsleder regelmessig, og forklarte at sakene som legges frem følges opp av fengselet. Tilsynsrådet mener at fengselsleder i større grad burde delta og inkludere seg selv i møtene og samarbeidet med kontaktutvalget.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- har innsattrepresentanter fra alle avdelinger i kontaktutvalget.

2.3. Bruk av tolk

Sem fengsel skal bruke «tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste».[12]

Sem fengsel opplyste at de har mange utenlandske innsatte som utvises etter endt soning. Fengselet brukte i overkant av 28 000 kroner på tolk, fordelt på ni tilfeller i 2025. Utover dette mente fengselet at de hadde et stort nok språkmangfold blant de ansatte til å kommunisere med sine innsatte. Tilsynsrådet er usikker på om bruken av innleid tolk dekker behovet.

Tilsynsrådet oppfattet at fengselet som hovedregel ikke brukte tolk ved kartlegging av innsatte. Tilsynsrådet ber om en tilbakemelding på om fengselet sikrer at kartlegging av innsatte blir gjennomført på et språk de innsatte forstår. Innkomstkartleggingen er et viktig verktøy for å sikre at eventuelle særskilte behov fanges opp tidlig, og at den innsatte tas imot

[10] Kriminalomsorgsdirektoratets retningslinjer til straffegjennomføringsloven, 2008, punkt 17.2 femte avsnitt.
[11] Sivilombudet, Kapittel 4 Referat av saker. 63. Plassering av flere innsatte på samme celle – dublering og bruk av flermannsceller. Publisert 7.7.2008.
[12] Tolkeloven § 6 første ledd, jf. § 2 andre og tredje ledd.

på en god måte. Sivilombudet har i rapport 24. april 2025 om bruk av tolk i fengsel fremhevet at god kommunikasjon er avgjørende for at staten skal kunne ivareta sitt ansvar for å beskytte den innsatte. Dette gjelder spesielt for å forebygge selvskading og selvdrap, men også for å forebygge konflikter og bruk av tvang. [13]

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere på norsk, forstår innholdet i vedtak og annen viktig informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Sem fengsel benytte tolk.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om fengselet sikrer at kartlegging av innsatte blir gjennomført på et språk den innsatte forstår.

2.4. Tid utenfor cellene

Etter straffegjennomføringsloven § 17 første ledd har innsatte som utgangspunkt rett til fellesskap med andre innsatte under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden.

Den europeiske torturforebyggingskomiteen (CPT) anbefaler at alle innsatte tilbys minimum åtte timer utenfor cella hver dag. [14] Hvor mye fellesskap hver enkelt innsatt får, avhenger i hovedsak av dagsplanene til fengslet og særskilte vedtak om utelukkelse fra fellesskap.

Tabellen under viser utlåsningstiden som fremgår av dagsplanen på hver avdeling.

Avdeling	Ukedag	Antall timer daglig utlåsning
A1	Hverdag	4 timer
	Helg	4,25 timer
A2	Hverdag	4,25 timer
	Helg	5,25 timer
B1	Hverdag	11,5 timer
	Helg	7,5 timer
B2	Hverdag	11,5 timer
	Helg	7,5 timer

Tabellen viser at de ordinære fellesskapsavdelingene oppnår åtte timer utenfor cella på hverdager, men også at ingen innsatte får minimumsmålet om åtte timer i helgene. Tilsynsrådet vurderer at samtlige innsatte ved avdeling A generelt får for lite fellesskap, og at fengselet bør arbeide for å øke antallet timer innsatte har utenfor cella.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sørger for at alle innsatte kan tilbringe minst åtte timer utenfor cella hver dag.

[13] Sivilombudet, 2025, bruk av tolk i norske fengsler, s. 13.
[14] Europarådet, 2017, 26th General Report of the CPT, CPT/ Inf (2017) 5, avsnitt 58.

2.5. Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Etter straffegjennomføringsloven § 18 skal kriminalomsorgen tilrettelegge for at de innsatte får et aktivitetstilbud på dagtid.

Ved tilsynstidspunktet tilbød Sem fengsel sysselsetting i form av arbeid i fengselet som ganggutt eller i vaskeriet og i fengselsbutikken. Disse plassene gir sysselsetting til seks innsatte på avdeling B og tre innsatte på avdeling A.

Fengselet har et snekkerverksted med plass til ni innsatte. Det er mulighet for innsatte å ta fagbrev gjennom verkstedet. På tilsynstidspunktet var snekkerverkstedet midlertidig stengt fordi verksbetjenten ikke var tilstede, og de ikke hadde noen vikarer. Tilsynsrådet mener det er problematisk og svært sårbart at sysselsettingsplassene er bemannet av kun én ansatt, og at det ved sykdom eller ferie ikke settes inn vikarer.

Innsatte blir også sysselsatt gjennom videregående opplæring eller selvstudier i samarbeid med Færder videregående skole. Skolen har plass til omtrent 16 innsatte. Innsatte i Sem fengsel har i tillegg tilgang til bibliotek og musikkfag.

Utover dette tilbyr fengselet sysselsetting ved et kreativt verksted. Verkstedet har ni plasser og retter seg mot innsatte med behov for enklere sysselsettingstiltak.

Fengselet har også en stor gymsal, og et tilhørende rom med tredemølle, romaskin og styrke-apparater. Fengselet oppga at de benytter dette daglig.

I 2025 hadde i underkant av 70 prosent av de innsatte et aktivitetstilbud. Mellom 1. januar og 4. februar var hadde imidlertid kun 50% av de innsatte et aktivitetstilbud.

Tilsynsrådet er bekymret for det lave aktivitetstilbudet, og mener at fengselet burde sørge for at alle innsatte får tilbud om sysselsettings- og aktivitetstilbud med mening, som kan bidra til en bedre tilbakeføring til samfunnet.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- gjenoppretter driften ved verkstedet.
- setter inn vikarer i sysselsettingen ved sykdom eller ferie.
- oppretter flere aktivitetstilbud, og sørger for å øke aktivitetsprosenten.

2.6. Utelukkelse, isolasjon og kontrolltiltak

Etter straffegjennomføringsloven § 37 kan fengselet beslutte å utelukke en innsatt i visse situasjoner. Utelukkelsen må være nødvendig for å forebygge en uønsket situasjon, og skal ikke brukes som en reaksjon på den innsattes atferd.[15] Det skal besluttes delvis utelukkelse dersom det anses tilstrekkelig.[16]

Fengselet skal også fatte vedtak om utelukkelse dersom den innsatte av ulike grunner selv ikke ønsker å være en del av fellesskapet (selvisolasjon).[17]

[15] Ot.prp. nr. 5 (2000–2001) s. 164 og Johannes Flisnes Nilsen, 2024, Karnov lovkommentar til straffegjennomføringsloven § 37 i note 2.
[16] Straffegjennomføringsloven § 37 tredje ledd.
[17] Straffegjennomføringsloven § 37 niende ledd.

Utelukkelsen skal ikke opprettholdes lenger enn nødvendig, og det skal påses at ingen blir «påført unødig skade eller lidelse».[18] Fengslet må blant annet vurdere risikoen for helseskade ved utelukkelse ut ifra den enkelte innsattes situasjon.[19]

Innsatte som er utelukket fra fellesskapet, enten av fengselet eller av eget ønske, skal tilbys minimum to timer meningsfull menneskelig kontakt hver dag.[20] Det stilles krav til hva slags kontakt som anses som «meningsfull».[21]

Sem fengsel hadde i perioden 01.01.2025 til 31.12.2025 fattet 41 vedtak om utelukkelse.

Fordelingen av vedtak og hjemmel fremgår av tabellen under:

Hjemmel for utelukkelsen	Antall vedtak	Antall timer utelukket
Innsattes eget ønske[22]	1	975
Opprettholde ro, orden og sikkerhet[23]	29	709
Hindre fortsatt særlig negativ påvirkning av miljøet i fengselet[24]	10	318
Hindre skade på seg selv eller andre[25]	1	101
Totalt	**41**	**2103**

Tabellen viser at nesten tre av fire vedtak om utelukkelse ble fattet med hjemmel i § 37 første ledd bokstav e. Grunnlaget for utelukkelse i bokstav e er mer upresist enn de andre alternativene, og er vedtatt fjernet i de nye reglene om utelukkelse i kriminalomsorgen.[26] Utstrakt bruk av hjemmelen gjør det vanskelig å etterprøve utelukkelsene fordi å «opprettholde ro, orden og sikkerhet» viser til mange ulike faktorer. Det kan også være med på å gjøre det krevende for de innsatte å klage på vedtaket. Tilsynsrådet mener at utelukkelse så langt som mulig bør være begrunnet i andre alternativer enn bokstav e.

Sem fengsel rapporterte om 82 avvik der innsatte av ulike grunner takket nei til tilbud om to timer meningsfull kontakt i løpet av 24 timer i perioden 03.02.2025 til 26.01.2026. Det tiltaket som ble avslått mest var felleslufting, mens tilbudet som ble benyttet mest var «annet tilbud». Det er ikke kjent for Tilsynsrådet hva fengselet kategoriserer som «annet tilbud», og vi ber derfor om en tilbakemelding på dette. Tilsynsrådet mener også at antallet avvik er bekymringsfullt, særlig sett opp mot selvisolasjon på opp mot 40 dager.

Fengselet hadde 17 avvik der innsatte av ulike grunner ikke fikk tilbud om to timer meningsfull kontakt i løpet av 24 timer i perioden 03.02.2025 til 22.12.2025. 15 av 17 avvik begrunnes med at ukeplanen utgikk. Tilsynsrådet mener at det er uheldig hvis isolerte

[18] Straffegjennomføringsloven § 37 fjerde ledd og sjuende ledd første punktum.
[19] Penal Reform International og Human Rights Centre University of Essex, 2017, Essex Paper 3: Initial Guidance on the Interpretation and Implementation of the UN Nelson Mandela Rules, s. 88.
[20] Europarådet, 2019, Report to the Norwegian Government on the visit to Norway carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 28 May to 5 June 2018, CPT/Inf (2019) 1, avsnitt 82.
[21] Uttrykket må tolkes i god tro og det kan ikke begrenses til kontakt som følger av fengselets rutiner, etterforskning eller medisinsk nødvendighet, jf. Penal Reform International og Human Rights Centre University of Essex, 2017, Essex Paper 3: Initial Guidance on the Interpretation and Implementation of the UN Nelson Mandela Rules, s. 88 og 89.
[22] Straffegjennomføringsloven § 37 niende ledd.
[23] Straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.
[24] Straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav a.
[25] Straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav b.
[26] Forslag til endringer i straffegjennomføringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (fellesskap, utelukkelse og tvangsmidler i fengsel), 22/6293, s. 6.

innsatte mister minimumstilbud om aktivisering på grunn av endret ukeplan, og at fengselet i større grad bør beskrive årsaken til at innsatte ikke får tilbud.

Sem fengsel fattet ingen vedtak om bruk av sikkerhetscelle i 2025.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- begrenser bruken av straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e som grunnlag for utelukkelse.
- jobber for å redusere antall tilfeller der isolerte innsatte takker nei til tilbud om aktivitet og menneskelig kontakt.
- sikrer at alle isolerte innsatte får tilbud om minimum to timer menneskelig kontakt hver dag.
- i større grad beskriver årsaken til avvik hvor innsatte ikke får tilbud om to timer meningsfull kontakt.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvilke isolasjonsreduserende tiltak som går inn under kategorien «annet tilbud».

2.7. Selvdrapsrisiko og selvdrap

Sem fengsel hadde ingen selvdrap eller selvdrapsforsøk i 2025, men har rapportert om ett tilfelle av alvorlig selvskading i denne perioden og ett selvdrapsforsøk i 2026. Fengselet hadde i 2025 ett uventet dødsfall.[27]

Tilsynsrådet fikk i forkant og etterkant av Tilsynet tilgang til et utvalg av fengselets tiltaksplaner ved selvdrapsrisiko og selvdrapsforsøk. Tiltakene fengselet iverksetter er i hovedsak at det gjennomføres tilsyn på natt og sørges for oppfølging fra helseavdelingen.

Etter Kriminalomsorgens retningslinjer bør tiltaksplanen inneholde «tiltak som har som formål å få den innsatte til å avstå fra å skade seg selv eller ta sitt eget liv. Tiltak som må vurderes, er oppfølging fra ansatte i fengselet i form av samtaler og aktivisering, samhandling med helsetjenestene, økt kontakt med familie og nettverk mv.».[28] Tilsynsrådet mener at fengselets tiltaksplaner ikke oppfyller retningslinjenes mål for tiltaksplaner.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sikrer at tiltaksplanene inneholder tiltak som kan bedre den innsattes situasjon.

2.8. Tilgang til helsetjenester

Sem fengsel har tre sykepleiere, hvorav en er i 100 prosent stilling og to er i 50 prosent stilling. Fengselet har også tilgang til to leger som er i fengselet en dag hver i løpet av uken. I tillegg har fengselet psykolog og psykiater gjennom spesialisthelsetjenesten to dager i uken, og en sykepleierstudent.

[27] Tilsynsrådet gjennomførte tilsyn etter dødsfallet, og har utarbeidet tilsynsrapport som er unntatt offentlighet og sendt til Sem fengsel, Kriminalomsorgen region sør og Kriminalomsorgsdirektoratet.
[28] Kriminalomsorgsdirektoratet, (2018), punkt 5 sjette avsnitt.

Helseavdelingen er bemannet på dagtid i hverdager. I tilfeller hvor helseavdelingen ikke er bemannet, kontaktes legevakten. Ved behov kommer legevaktsbil. Fengselet opplever et godt samarbeid med legevakten.

Når innsatte ankommer fengselet utføres det en kartlegging av helseavdelingen. Dersom en innsatt kommer på kveldstid eller på helg gjennomføres denne kartleggingen dagen etter. De innsatte kan kontakte helseavdelingen ved å levere lapp i konvolutt til betjentene som leverer den videre til helseavdelingen. Tilsynsrådet oppfattet at innsatte opplevde helseavdelingen som flinke, og at det er lett å komme i kontakt. Innsatte informerte om at de som regel alltid får time når de ber om det, og at de har mulighet til å stoppe helsepersonell i gangene for spørsmål.

Fengselet forklarte at helseavdelingen samhandler med fengselet om muntlige rapporter og skriftlige anbefalinger. Betjenter får beskjed dersom det er spesielle forhold som må vies ekstra oppmerksomhet. Fengselet har tverrfaglig møte annenhver onsdag hvor helseavdelingen og spesialisthelsetjenesten deltar.

Fengselet har medisindosetter som klargjøres av helseavdelingen. Det er betjentene som deler ut medisiner. Fengselet benytter ukesdosetter, og det kan derfor gå opptil en uke før helseavdelingen blir oppmerksom på eventuelle avvik. Dersom betjenter ikke melder fra om avvik til helseavdelingen ved utlevering av medisiner, oppdager helsepersonellet det først når ny dosett skal legges. Tilsynsrådet vurderer derfor at det er viktig at fengselsbetjentene har en god rutine på å melde fra om avvik rundt medisinutdelingen.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- arbeider for at medisiner utdeles av helsepersonell.
- utarbeider rutiner for å melde fra om avvik rundt medisinutdeling.

2.9. Kontakt med familie og venner

Innsatte har rett til respekt for sitt privat- og familieliv.[29] Begrensninger i retten krever hjemmel i lov, og må være nødvendig og forholdsmessig. Det følger av straffegjennomføringsloven at innsatte som hovedregel skal kunne motta besøk og benytte telefon for å ringe innenfor tilmålt ringetid.[30] Det er videre vanlig at innsatte tilbys mulighet til å gjennomføre digitalt besøk ved bruk av nettbrett i fengsel (videosamtaler).

Innsatte ved Sem fengsel får 30 minutter ringetid per uke. Fengselet har to trådløse telefoner på hver avdeling.

Tilsynsrådet vurderer at 30 minutter ringetid per uke utgjør en svært begrenset mulighet til å opprettholde kontakt med familie og venner, og anbefaler fengselet å vurdere å utvide ringetiden på generelt grunnlag. Det vises til Sivilombudets rapport «Innsattes mulighet til kontakt med familie og venner» som konkluderer med at det ikke er gitt noen begrunnelse for utgangspunktet om 30 minutter telefontid, og at det er behov for at innsattes mulighet for kontakt med venner og familie styrkes.[31]

[29] Grunnloven § 102 første ledd og EMK art. 8 nr. 1.
[30] Straffegjennomføringsloven §§ 31 og 32.
[31] Sivilombudet (2025) b, s. 17 og 18.

Sem fengsel tilbyr to videosamtaler per innsatt i uka. Alternativt kan innsatte få ett fysisk besøk og ett videobesøk. Fengselet forklarte at innsatte med barn, eller hvor det foreligger andre spesielle forhold, kan få utvidet tiden med videobesøk.

Sem fengsel disponerer tre besøksrom, hvorav to kan benyttes til besøk med glassvegg. I tillegg har fengselet et aktivitetsrom i avdeling A som benyttes ved familie- og barnebesøk. Fengselet har ingen besøksleiligheter.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- utvider ringetiden på generelt grunnlag.

2.10. Tilbakeføringsarbeid

BRIK står for «Behovs- og ressurskartlegging i kriminalomsorgen». Formålet er kartlegging av innsattes behov for tiltak som kan bidra til en god tilbakeføring til samfunnet og et kriminalitetsfritt liv.

Sem fengsel rapporterte om 12 gjennomførte BRIK-kartlegginger i 2025. Tilsynsrådet har fått innsyn i et par av BRIK-kartleggingene fra 2025 og anser skjemaene som kun delvis utfylt. Det er uklart for Tilsynsrådet om kartleggingene følges opp i tilbakeføringsarbeidet.

Fengselet forklarte at de hadde svært få innsatte som var egnet til soning med elektronisk kontroll. Seks innsatte ble overført til elektronisk kontroll i 2025.

Tilsynsrådet har fått informasjon om at fengselet legger opp til permisjonsrutiner, og at det generelt er kort saksbehandlingstid med et gjennomsnitt på 14 virkedager.

Fengselet rapporterte om 55 direkte løslatelser i perioden 01.01.2025 til 31.12.2025. 31 av løslatelsene var før 1/2 eller 2/3-tid jf. straffegjennomføringsloven § 42 fjerde ledd eller på prøve etter 2/3-tid. 21 av løslatelsene var etter endt tid. Det er uklart for Tilsynsrådet om antallet løslatelser før endt tid dreier seg om varetektsinnsatte. Dersom innsatte på dom løslates før endt tid, uten at kartlegging av ressurser og behov på utsiden er gjennomført, bør fengselet se på hvordan de kan styrke tilbakeføringsarbeidet.

Tilsynsrådet har også fått informasjon om at fengselet løslater enkelte innsatte på grunn av plassmangel. Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på hvordan fengselet vurderer hvilke innsatte som løslates på grunn av plassmangel.

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sørger for at det gjennomføres BRIK-kartlegginger, og at det blir etablert gode rutiner for gjennomføring og bruk i tilbakeføringsarbeid.
- jobber for å øke antallet overføringer til lavere sikkerhet og elektronisk kontroll.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvordan fengselet vurderer hvilke innsatte som løslates på grunn av plassmangel.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Tilsynsrådet mener at Sem fengsel må sørge for at innsattes rettigheter og velferd ivaretas, uavhengig av overordnede rammebetingelser. Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Barn og unge i fengselet

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- arbeider for å få på plass et ungdomsteam eller en ungdomsansvarlig for innsatte mellom 18 og 24 år.
- forbedrer oppfølgingen av unge innsatte.

Innsatte med forvaringsdom

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- arbeider for en rask overføring av forvaringsdømte til fengsler med forvaringsplasser.

Minoritetsgrupper

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- tilrettelegger for at flere fengselsbetjenter kan ta kurs for å opparbeide seg kunnskap om ulike minoritetsgrupper som kan bli innsatt i fengselet.

Bygningsmessige forhold

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sikrer at renholdet i fengselet er tilfredsstillende.
- tilrettelegger for fysiske aktiviteter og sanseinntrykk i luftegårdene.
- ikke benytter dobbeltceller.

Samhandling mellom innsatte og ansatte

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- har innsattrepresentanter fra alle avdelinger i kontaktutvalget.

Bruk av tolk

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere på norsk, forstår innholdet i vedtak og annen viktig informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Sem fengsel benytte tolk.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om fengselet sikrer at kartlegging av innsatte blir gjennomført på et språk den innsatte forstår.

Tid utenfor cellene

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sørger for at alle innsatte kan tilbringe minst åtte timer utenfor cella hver dag.

Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- gjenoppretter driften ved verkstedet.
- setter inn vikarer i sysselsettingen ved sykdom eller ferie.
- oppretter flere aktivitetstilbud, og sørger for å øke aktivitetsprosenten.

Utelukkelse, isolasjon og kontrolltiltak

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- begrenser bruken av straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e som grunnlag for utelukkelse.
- jobber for å redusere antall tilfeller der isolerte innsatte takker nei til tilbud om aktivitet og menneskelig kontakt.
- sikrer at alle isolerte innsatte får tilbud om minimum to timer menneskelig kontakt hver dag.
- i større grad beskriver årsaken til avvik hvor innsatte ikke får tilbud om to timer meningsfull kontakt.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvilke isolasjonsreduserende tiltak som går inn under kategorien «annet tilbud».

Selvdrapsrisiko og selvdrap

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sikrer at tiltaksplanene inneholder tiltak som kan bedre den innsattes situasjon.

Tilgang til helsetjenester

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- arbeider for at medisiner utdeles av helsepersonell.
- utarbeider rutiner for å melde fra om avvik rundt medisinutdeling.

Kontakt med familie og venner

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- utvider ringetiden på generelt grunnlag.

Tilbakeføringsarbeid

Tilsynsrådet anbefaler at Sem fengsel

- sørger for at det gjennomføres BRIK-kartlegginger, og at det blir etablert gode rutiner for gjennomføring og bruk i tilbakeføringsarbeid.
- jobber for å øke antallet overføringer til lavere sikkerhet og elektronisk kontroll.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvordan fengselet vurderer hvilke innsatte som løslates på grunn av plassmangel.

4. Tilbakemelding og oppfølging

Sem fengsel har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten innen 5. november 2026. Fengselet er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 20. november 2026, som vil publiseres sammen med tilsynsrapporten.